

Cap**Haz**-Net

Social Capacity Building
for Natural Hazards
Toward More Resilient
Societies

INFORME DE POLÍTICA Núm. II

A espatlles de gegants:

Un resum dels resultats preliminars de CapHaz-Net

Editat per Annett Steinführer¹, Christian Kuhlicke² i Chloe Begg²

¹ Johann Heinrich von Thünen Institut – vTI, Braunschweig, Alemanya

² Helmholtz-Zentrum für Umweltforschung – UFZ, Alemanya

Sobre CapHaz-Net

CapHaz-Net – Construcció de Capacitats Socials per a Riscos Naturals: Envers Societats Més Resilients – és un projecte de recerca Europeu (Juny 2009-Maig 2012)

Agraïments

CapHaz-Net és un projecte de recerca europeu (Acció de Coordinació) finançat pel 7è Programa Marc de la Comissió Europea, Tema 6 'Medio Ambient (inclòs canvi climàtic)'; núm. Contracte 227073

Informes de política de CapHaz-Net

Anomenem en nostre butlletí un 'informe de política' perquè ens volem adreçar a la comunitat que treballa amb riscos naturals en sentit ampli –és a dir, no només científics sinó també el públic interessat, així com professionals i polítics de diferents institucions, nivells organitzatius i escales geogràfiques.

Els informes de política estan disponibles on-line al portal <http://www.caphaz-net.org>.

Publicado por

El Centro Helmholtz para la Investigación Ambiental – UFZ, Leipzig, Alemania
(Helmholtz-Zentrum für Umweltforschung – UFZ)

Contacte i editors

Dr. Annett Steinführer (annett.steinfuehrer@vti.bund.de)

Dr. Christian Kuhlicke (christian.kuhlicke@ufz.de)

Chloe Begg (chloe.begg@ufz.de)

Impressió

winterwork Grimma

Carl-Zeiss-Strasse 3, 04451 Borsdorf, Alemanya

www.winterwork.de

Autors de les fotografies

Photo 1 Gina Sanders, www.fotolia.de

Photo 2 www.twicepix.net

Photo 3 Paul Senyszyn, www.istockphoto.de

Photo 4 Matija Zorn

Photo 5 Annett Steinführer

Photo 6 André Künzelmann

Edició gràfica

annalogie, graphic design – Anna Britz

Osloer Strasse 12, 13359 Berlin, Alemanya

www.annalogie.de

Format recomanat per cites

Steinführer, A.¹; Kuhlicke, C.²; Begg, C.² (2011): A espatlles de gegants: Resum de resultats preliminars de CapHaz-Net. Informe de política núm. 2, febrer 2011. En nom del Consorci CapHaz-Net. ¹ Instituto Johann Heinrich von Thünen, Braunschweig & ² Centro Helmholtz de Investigación Ambiental – UFZ, Leipzig (disponible online a <http://www.caphaz-net.org/outcomes-results>).

Estructura

1	Introducció a la Construcció de Capacitats Socials	5
2	Governança del Risc.....	6
3	Vulnerabilitat Social	9
4	Percepció del Risc	10
5	Comunicació del Risc	12
6	Educació del Risc	14
7	Rellevància de les Conclusions.....	16
8	Pròximes Passes i Propers Esdeveniments.....	17

Inundació a Steyr, Àustria

1 Introducció a la Construcció de Capacitats Socials

Malgrat els nostres millors intents, els danys atribuïts als riscos naturals a Europa no disminueixen. Com a resultat, l'objectiu de CapHaz-Net és entendre com diferents membres de la societat, a diferents nivells, responen, suporten, es recuperen de i s'adapten als impactes negatius dels riscos naturals.

En aquest estadi del projecte s'ha dut a terme una àmplia revisió bibliogràfica i hem descobert que estem treballant amb un camp de recerca emergent. S'ha fet evident que mentre 'capacitat social' és un terme que cada cop més es fa servir en marcs i polítiques, encara ha d'evolucionar en els discursos científics.

A data d'avui, la major part dels esforços de construcció de capacitats socials s'han enfocat bàsicament cap els països en vies de desenvolupament i estan basats en l'assumpció d'una manca de capacitats, recursos, pràctiques, habilitats, coneixement, etc., o en un comportament percebut com a inadequat, que pot millorar-se amb capacitació, educació, discussió, associació, participació o intercanvi d'experiències.

→ **Aquest informe de política és un repàs concís d'alguns dels principals resultats de la revisió bibliogràfica que CapHaz-Net ha dut a terme fins el moment. En base a aquesta, la construcció de capacitats socials per als riscos naturals a Europa apareix com un camp de recerca emergent.**

Utilitzant el terme construcció de capacitats socials volem fer èmfasi en la idea que la construcció de capacitats és un procés a llarg terme, iteratiu i d'aprenentatge mutu, basat en la cooperació i interacció d'una àmplia varietat de membres de la societat, incloent individus, organitzacions i comunitats, i que s'ocupa de diferents formes de capacitats (de coneixement, motivacionals, de xarxa, econòmiques, institucionals i de procés).

Es més, CapHaz-Net entén la construcció de capacitats socials com un procés que: es recolza en la governança del risc, es comprèn millor avaluant **la vulnerabilitat social i les percepcions del risc**, i es realitza mitjançant mètodes de **comunicació i educació del risc**.

Las properes seccions pretenen proporcionar una revisió molt breu de per què els temes prèviament esmentats són importants per a la construcció de capacitats socials i quines són les seves implicacions per a una construcció exitosa d'individus, organitzacions i comunitats resilents. Poden trobar-se discussions més detallades en els respectius informes a: <http://www.caphaz-net.org/outcomes-results>.

La creació d'una cultura de la resiliència davant el desastre és un desafiament clau per a les societats europees actuals.

CapHaz-Net se centra en les dimensions socials dels riscos naturals.

2 Governança del Risc

La governança avarca un número d'acords i procediments socials formals i informals que canvien al llarg del temps i que constantment redefeixen les relacions entre les institucions de l'estat i la societat civil.

Rellevància per la construcció de capacitats socials

- S'està donant un ampli gir en la manera com les societats són governades. En el procés de presa de decisions polítiques han de considerar-se, per exemple, la "reducció" de l'estat, la dinàmica de privatització creixent i l'entrada de nous actors en el procés.
- La nostra comprensió de les amenaces per la seguretat, la salut i el benestar està canviant. Les limitacions de les aproximacions existents a la reducció del risc es fan aparents a mesura que els riscos es perceben com a més incerts del que prèviament s'havia pensat

Implicacions per la construcció de capacitats socials

- Existeix un ampli consens en la literatura científica al voltant de la idea que els riscos naturals han de ser tractats per múltiples actors a diferents nivells. Tots els membres de la societat tenen un interès en la gestió de i l'adaptació als riscos naturals. Essent així, s'han d'establir marcs normatius i institucions democràtiques dirigits a satisfer les necessitats de tots els membres de la societat. Un enfocament d'aquesta mena requereix participació, amb la fi de comprendre les actituds de diferents actors i les relacions entre ells.

Entendre els diferents nivells i escales de governança, així com definir qui governa què, és crític en el desenvolupament d'estratègies futures de gestió de riscos naturals.

Les Implicacions Ambivalents dels Canvis de Governança

NOVES FORMES DE GOVERNANÇA	GOVERNANÇA DE RISCS NATURALS	POTENCIALS IMPLICACIONS POSITIVES	POTENCIALS IMPLICACIONS NEGATIVES
XARXES DE MÚLTIPLES ACTORS MÉS ENLLÀ DE L'ESTAT	Agències governamentals, empreses privades i públiques, grups de la comunitat, caps de família.	S'escolten diferents veus; es recorre a diferents habilitats, coneixement i capacitats; millor comunicació i coordinació.	Rendició de comptes poc clara; implicació il·lusòria; inclusió tokenística; decisions lentes i solucions de compromís.
XARXES DE GOVERNANÇA MULTINIVELL	Acords internacionals; cooperació entre països; xarxes regionals i locals.	Major flexibilitat, habilitats i recursos compartits; més solucions cooperatives entre nivells.	Distribució de responsabilitats poc clara; conflictes entre escales.
DIVERSES FORMES DE CONTROL	Comunicació i persuasió; ús de mecanismes de mercat; regulació d'empreses privades.	Modes més efectius i eficients d'aconseguir objectius de política pública.	La confiança en mecanismes de mercat posa en desavantatge a aquells amb menys recursos; fragmentació i regulació ineficaç.
RESPONSABILITAT DISTRIBUÏDA	Responsabilitats compartides amb el sector privat, ONGs i individus.	Empoderament; acció eficaç; presa de decisions a nivell local; més recursos.	Responsabilitats poc clares; fragmentació de l'elaboració i implementació de polítiques públiques; els grups amb menys recursos i marginats poden fer-se més vulnerables.

La taula identifica alguns dels aspectes clau d'aquesta “nova” forma de governança, subratllant els possibles impactes positius i negatius que puguin tenir en la seva materialització en la governança de riscos naturals.

Si vol saber més sobre governança del risc i riscos naturals, si us plau accedeixi a <http://caphaz-net.org/outcomes-results>.

Protecció contra allaus a Suïssa

- **Comprendre quins recursos i habilitats tenen al seu abast els membres de la societat, com poden fer-los servir i com perceben la seva pròpia vulnerabilitat pot ajudar a donar forma a esforços eficaços de construcció de capacitats socials.**

3 Vulnerabilitat Social

Els estudis sobre vulnerabilitat social intenten identificar i comprendre per què certs grups de persones poden estar més exposats, ser més sensibles i / o tenir menys capacitat per adaptar-se i fer front als impactes dels desastres naturals que altres grups.

La comprensió de les causes i efectes de la vulnerabilitat social és un requisit previ per al desenvolupament de qualsevol estratègia d'adaptació o gestió.

Rellevància per la construcció de capacitats socials

- No és la magnitud d'una inundació o la intensitat d'un terratrèmol sinó el context social en què tenen lloc aquests esdeveniments el que necessitem comprendre per ser capaços d'apreciar les veritables conseqüències dels esdeveniments de risc.
- La millora de la reducció del risc i de la preparació davant del desastre en l'àmbit dels riscos naturals requereix la identificació i avaluació de diferents vulnerabilitats d'individus, societats, economies, estructures institucionals i bases de recursos naturals.

Implicacions per la construcció de capacitats socials

- Els esforços de construcció de capacitats socials haurien de dirigir-se a ambdós costats (extern i intern) de la vulnerabilitat social: al costat extern treballant cap a una forma general de governança del risc; i a l'intern centrant-se en l'educació, millorant el nivell de risc percebut, construint motivació i un sentit de la responsabilitat individual, així com de responsabilitat de les comunitats per gestionar i mitigar el seu propi risc.
- La qüestió de "Qui defineix què i en base a què" és clau per a qualsevol avaluació de vulnerabilitat. La vulnerabilitat de les persones ha de veure's a la llum de les seves capacitats per influir i definir els seus propis destins. Enfocaments apropiats de baix a dalt i de dalt a baix també han de ser explorats i posats en context.

Si vol saber més sobre vulnerabilitat social i riscos naturals, si us plau accedeixi a <http://caphaz-net.org/outcomes-results>.

- **Les persones a qui es considera "mancades de" capacitats haurien d'estar directament involucrades en la definició i gestió de les seves pròpies vulnerabilitats i, d'aquesta manera, en la construcció de les seves pròpies capacitats.**

4 Percepció del Risc

Els estudis de percepció del risc pretenen comprendre com el coneixement, les experiències, els valors i els sentiments influeixen en el judici de les persones en relació a la serietat i acceptabilitat de riscos naturals i els seus riscos associats.

Rellevància per la construcció de capacitats socials

- Amb l'objecte de construir millor les capacitats és important comprendre que la manera com les persones decideixen i actuen està influïda per la manera com perceben el risc: si es consideren a sí mateixes exposades als riscos naturals, o si es veuen a sí mateixes en al posició suportar i adaptar-se als riscos i desastres.
- Les percepcions també poden diferir en funció del tipus de risc, del context del risc, la personalitat de l'individu i el context social.

Implicacions per la construcció de capacitats socials

- Una revisió bibliogràfica ha revelat que un dels factors de percepció del risc més importants és l'experiència personal. S'ha trobat que la percepció del risc i la consciència del risc assoleixen nivells alts directament després d'un esdeveniment de risc, però s'esvaeixen aviat al llarg del temps. És essencial ajudar a que la gent evoqui l'experiència del desastre per motivar accions de protecció contra futurs riscos.
- La literatura també ha revelat que la percepció del risc sembla estar influïda per la honradesa percebuda de les autoritats, la confiança en las mesures de protecció i la confiança en la informació facilitada. Per això, una campanya informativa només serà exitosa si va acompanyada de relacions de confiança entre residents i l'autoritat que facilita la informació.

Si vol saber més sobre percepció del risc i riscos naturals, si us plau accedeixi a <http://caphaz-net.org/outcomes-results>.

- **L'experiència personal i la confiança són factors significatius per la percepció dels riscos naturals.**

Conèixer les percepcions del risc i les vulnerabilitats dels actors és un requisit previ per desenvolupar mesures per afrontar el risc i estratègies d'adaptació aplicables i localment integrades.

Incendis forestals

- **Comprendre com perceben el risc els individus pot ajudar a millorar la comunicació i l'educació del risc.**

5 Comunicació del Risc

La comunicació del risc pot ser àmpliament definida com un intercanvi d'informació relacionada amb el risc entre encarregats de prendre decisions, experts, stakeholders i el públic afectat. Emperò, en realitat la comunicació del risc és més complexa, donat que té lloc entre diferents escales espacials, entre una multiplicitat d'actors socials, per variats propòsits i mitjançant diverses eines i canals, cosa que fa particularment desafiant la recerca i l'avaluació del risc.

Rellevància per la construcció de capacitats socials

- Hi ha poc coneixement empíric disponible sobre els efectes de la comunicació del risc en termes de construcció de capacitats socials. És més, amb prou feina hi ha cap reflexió activa sobre quines capacitats es necessiten de fet, i fins a quin punt. El gruix de la literatura rellevant tracta sobre riscos tecnològics o per la salut.
- Els resultats empírics sobre els efectes de la comunicació unidireccional (per exemple, tríptics o campanyes informatives) suggereixen que, si bé aquests esforços comunicatius sovint tenen èxit incrementant la presa de consciència i el coneixement relatiu al risc, els seus efectes sobre la preparació de la gent davant del risc i el seu comportament durant una emergència són molt limitats.
- Una comunicació bidireccional, dialògica, en canvi, sembla millorar la confiança en les autoritats i la comprensió mútua entre experts i stakeholders locals, cosa que proveeix una valuosa base per una comunicació unidireccional del risc més efectiva. Així, la combinació de comunicació uni i bidireccional sembla l'estratègia més prometedora.

Implicacions per la construcció de capacitats socials

- La comunicació del risc és àmpliament entesa i desenvolupada com una transferència d'informació sobre probabilitats de risc, conseqüències probables i què hauria de fer un al respecte. Sembla que a penes hi ha discussió sobre els beneficis, perills, costos de les mesures de mitigació, riscos residuals i emergents, llindars de risc acceptables i sobre nivells de seguretat assequibles o desitjables. Les pràctiques comunicatives en el discurs dels riscos naturals se centren en la comunicació d'esdeveniments i el "risc objectiu" de que aquests tinguin lloc, més que sobre els més àmplis riscos socials, econòmics i culturals rellevants per les comunitats en risc.
- Únicament existeixen un grapat de "bones pràctiques" que apliquen exhaustivament lliçons i recomanacions de la literatura sobre comunicació del risc (això és, que la comunicació ha de basar-se en les necessitats de l'audiència). En conseqüència, podem concloure que existeix un buit considerable entre la teoria i la pràctica de la comunicació de riscos naturals a Europa.

Poco se sabe sobre los efectos de la comunicación del riesgo en relación con los riesgos naturales. Existe alguna evidencia en el sentido de que los métodos unidireccionales incrementan la conciencia del riesgo, mientras que los métodos de comunicación dialógicos, de doble dirección, son mucho más eficaces en la generación de confianza y comprensión mutua.

Si vol saber més sobre comunicació del risc i riscos naturals, si us plau accedeixi a <http://caphaz-net.org/outcomes-results>.

Advertències de perill a prop d'Arnside, RU

- **En comparació amb altres camps relacionats amb el risc, la comunicació del risc en el context dels riscos naturals, i en particular la seva rellevància per al comportament social, encara no s'ha investigat suficientment. Succeeix el mateix per l'educació del risc.**

6 Educació del Risc

Tal i com defineix CapHaz-Net, l'educació del risc fa referència a la transferència de coneixement (temàtic, organitzatiu, tècnic) generalitzable i d'habilitats per suportar millor els riscos naturals. Aquesta transmissió té lloc des dels professionals d'institucions d'ensenyament (escoles, proveïdors de cursos) cap als estudiants.

L'educació del risc té un grau molt més gran de formalització respecte a la comunicació del risc tal i com està codificada en el marc del contingut curricular i en els llibres de text per als alumnes de diferents edats.

Rellevància per la construcció de capacitats socials

- La comprensió pública dels riscos naturals millora la voluntat de la població d'assumir la reducció del risc i els plans de resposta a l'emergència, i és per això una part important de la construcció de capacitats socials.
- La noció de transferència de coneixement no està restringida a una relació unidireccional de professors a alumnes. Més aviat, els nens també es consideren transmissors de coneixement relacionat amb el risc als seus pares i altres persones de la seva xarxa social i, d'aquesta manera, com importants contribuents a la construcció de capacitats socials.

Implicacions per la construcció de capacitats socials

- En general, les dimensions socials dels riscos naturals i les aproximacions complexes no són freqüents en l'educació del risc; es necessita recolzament des de l'àmbit de la recerca per dur a terme canvis en aquest sentit. Futures recerques haurien d'investigar més a fons si i com l'educació del risc influeix en la percepció del risc, la vulnerabilitat del risc i els canvis de comportament de la societat. Actualment existeix una manca de recerca sobre educació (a les escoles) del risc a Europa, particularment respecte a l'eficàcia dels esmentats esforços.

Si vol saber més sobre educació del risc i riscos naturals si us plau accedeixi a <http://caphaz-net.org/outcomes-results>.

L'educació del risc ha de fomentar la igualtat i la 'propietat' amb l'objectiu de reduir la vulnerabilitat i construir capacitats socials de manera exitosa.

Alguns exemples de llibres de text de geografia analitzats per CapHaz-Net

7 Rellevància de les Conclusions

Entendre cadascun dels temes mencionats anteriorment i com cadascun d'ells s'aproxima actualment a la construcció de capacitats socials és un pas endavant important cap a la construcció d'un camí útil cap a societats més resilientts.

Com hem vist, la construcció de capacitats socials és en certa manera un concepte nou en aquest context. Les implicacions que aquí s'han presentat creen noves possibilitats de recerca i una direcció cap a la concepció de la construcció de capacitats socials. El que resulta d'aquesta recerca fins el moment és la necessitat d'involucrar a tots els actors rellevants en una forma democràtica de governança del risc que permeti ajudar a definir la seva pròpia vulnerabilitat a aquells a qui es veu com a 'mancats' de capacitats.

Això, en conseqüència, porta a relacions de confiança i fomenta una comunicació i educació exitoses en suport de la millora de la resiliència.

Emperò, no hem de perdre de vista els nous reptes que representa la governança del risc, per exemple, la necessitat de clarificar responsabilitats entre tots els actors involucrats i, possiblement, una redistribució de recursos.

Inundació del riu Mulder, Alemanya 2002

- **Encoratgem més recerca sobre construcció de capacitats socials per a riscos naturals a tota Europa, on arreu està en gran mesura pobrament investigada.**

8 Pròximes Passes i Propers Esdeveniments

Si està interessat en temes concrets o si vol implicarse – simplement faci'ns arribar un correu electrònic: caphaz-net@ufz.de i / o visiti la nostra pàgina web a <http://www.caphaz-net.org>.

Hi ha moltes maneres de contribuir a CapHaz-Net.

- Pot enviar-nos punts de vista del seu treball que consideri rellevants per la construcció de capacitats, o facilitar-nos bones (o dolentes) pràctiques en el camp dels riscos naturals.
- Pot enregistrar-se a la nostra pàgina web per rebre informació actualitzada sobre CapHaz-Net, incloent informes de política i altres documents.
- Pot enviar-nos directament feedback, comentaris crítics i preguntes amb relació a aquests documents via correu electrònic a: caphaz-net@ufz.de.

Workshops de Riscs Regionals

- II Workshop de Riscs Regionals
4–5 Abril 2011 a Gorizia (Itàlia)

Tema riscs alpins

Discussions en grup i en plenari estimulades per informacions provinents de stakeholders locals i científics escollits, ambdós externs i interns al consorci CapHaz-Net, conduents a una anàlisi DAFO d'estudis de cas alpins escollits.

- III Workshop de Riscs Regionals
10–11 Mayo 2011 a Leipzig (Alemanya)

Tema experiència en la implementació de la Directiva d'Inundacions amb atenció a qüestions de participació

Stakeholders regionals i locals de països centreeuropeus (Alemanya, República Txeca, Polònia i Àustria), incloent autoritats responsables de la gestió de l'aigua, discutiran i compartiran les seves experiències amb la implementació de la Directiva d'Inundacions amb científics convidats i amb el consorci CapHaz-Net.

Trobades del projecte

- Trobada final del Projecte CapHaz-Net:
15–16 Desembre 2011 a Birmensdorf (Suïssa).

Síntesi de les principals conclusions dels diferents paquets de treball de CapHaz-Net per part del consorci, amb aportacions estimulants del gabinet d'assessors i d'experts convidats escollits